

Gad.

(Črtica. — Spisal *Fr. Kočan.*)

(Konec.)

Od bližnjega travnika gori je še vedno donel iz jasnih grl krepki: ha, ha, ha veselih delavcev. Šegavi in še jasnejši: he, he, he pa se je mešal s svojim krepkim prednikom v prijetno soglasje. Zdelo se je, kakor bi bil umel gorski potoček, hiteč dalje po dolini, ta veseli smeh in se tudi sam veselil z veselimi delavci veselega dne. Nagajivo in mehko je pljuskal svoje valjčke na bregove cvetkam-spremljevavkam v rožna lica. Ob tem pa je hitel neumorno dalje in dalje, da odnese v daljne kraje toliko lepih spominov in da še ondi zažubori ljudem o razposajenem smehu veselih koscev.

Tudi na vrh Pečna so se razlegali veseli glasovi iz doline. Tudi stari mračnjak, pregnan raz svoje ležišče za grmom, je slišal te vesele glasove. Da jih je umel, te glasove, gotovo bi ga bili na vso moč neprijetno spominjali njegovega žalostnega in samotarskega življenja. Toda umel ni tega smeha, zato niti z daleč ni mogel spoznati velikega razločka med svojim življenjem in med življenjem veselih koscev. Zato pa se je čutil srečnega v svoji skromnosti.

Žedel je še vedno v hrastičkovem zavetju. Šele potem, ko se je bil prepričal, da je vse varno v obližju daleč na okrog, se je počasi izmotal izmed korenin in se zvil prav tako počasi in oprezno zopet v klopčič na razbeljeno ploščo.

Hej, kako mu je zopet dobro dela solnčna toplota! — Kaj mu je bila v tem blaženem trenutku mar vsa poezija, ki je vela iz doline gori, kaj smeh delavcev in žuborenje potokovo!

Zopet je zadremal sladko in mirno, kakor prej in morebiti vsaj za čas pozabil vseh krivic in vsega preganjanja.

Solnce je stalo še visoko na nebu in rahli vetrič je vel mirno krog zelenih vrhov.

Nekaj važnega, nekaj novega je imel povedati smrekam, svojim znankam, in zato so se mu zvedavo in radovedno priklanjali gibki vršiči.

Tam — glej, kjer stojé smreke najgosteje druga poleg druge, se je zamajala veja . . . Že drugič — in sedaj tako, da smo opravičeni dvomiti, da bi bil to le učinek rahlega vetriča. Že zopet — — —

Res! Kako da je nismo tako dolgo zapazili te dlakaste lahkoživke s košatim razčehljanim repom, malimi zvedavimi očmi in dlakastimi šopki na ušesih! Kako spretno pleza in skače drobna veverica, kako šviga od veje na vejo! Z vrha smreke na borovčev vrh, odtod na tla in po bliskovo zopet po deblu navzgor. Malo postoji in požedi med rogovilami, opazuje z višine lepo okolico pod seboj, na zadnjih nogah sedé obira in gloda smrekov češarek, da leté luščine daleč proč — no, — kmalu se naveliča tudi tega in potem gre zopet v predrznih skokih od veje na vejo. — To je življenje!

Veverica je priskakala naposled tudi na smreko, ki je raztezala svoje veje visoko nad ploščo za grmičkom. Mogočno se je zazibala pod njo košata veja navpično gori nad ploščo in kakor v porog je bila prav ta veja kakor obsejana z najgostejšimi gručami mastnih kržev.

Gad pa je spal. Kar zgani se je sedaj pa sedaj po celem telesu blaženega vpliva solnčne toplote in nič hudega sluteč morebiti sanjaril pod osodno vejo o srečnejši prihodnosti, med tem ko se je temnilo nad njim nebo sreče njegove.

Da, mogočno se je bila zazibala veja nad njim, potem se je zibala in majala še nadalje in naposled le še ni hotela mirovati. Kako tudi? Saj je priplezala rujavka malone na konec veje. In tu na koncu je visel naj-

debelejši češarek, v resnici vreden, da se potruži zanj sladkosnednica.

Pa kaj je še hotela osoda sovražna!

V odločilnem tem trenutku je priletela semkaj od vasi vrana s koščkom surovega čevesa v krempljih in se spustila na to smreko vrhu roba. V tem pa je vesela, da bo mogla lepo v miru tu na samem požreti ukradeno blago, zahreščala v jasni zrak glasni in odurni svoj „kra, kra“.

Ta čas je klestila in obirala veverica na veji malo niže mirno in malomarno debeli češarek. A tega hripavega in glasnega „kra, kra“ se je prestrašila drobna živalca, da je kar vztrepetala na veji. Uh — ta nenadni in glasni „kra, kra“ tik nad njo!

Hop — je bila na bližnjem borovcu, veverica seveda. Češarek pa, no — ta je potem, ko je bil tako nenadno oproščen krempljev, ubral svojo pot naravnost navzdol. Mi pa vemo, da je šla v trenutku silnega „kra, kra“ črta namernica, vežoča zemeljsko središče s težiščem češarka prav nekako skozi sredino živega svitka na skali. Zato moremo sklepati z veliko gotovostjo, da je moral prileteti osodni češarek pač nikamor drugam kakor — kakor — —

Sic volvere Parcas!

Lepi dnevi so se vrstili nato drug za drugim. Zjutraj se je sicer precej časa držala in vlačila megla nad ravnino, toda proti poldnevu se je navadno razkadila, in tedaj je pokazalo jesensko solnce svoj obraz skozi megleno, toda prozorno mrežico. Popoldne pa je zopet žgalo in pripekalo kakor poprej.

To so bili dnevi, kakor nam jih le na redko privošči poslavlajoče se poletje. Po gozdu se je razlegal krepki „čink, čink“ od veje na vejo, po polju in travnikih pa šala in smeh, smeh in šala, kakor pred par dnevi.

Na pečenskem vrhu pa te dni nikakor ni bilo vse, kakor bi imelo biti, ali vsaj, kakor je bilo pred časom. Požrešna vrana z veselo-odurnim „kra, kra“ se ni več spozabila le-sem in tudi lahkoživa veverica se je popolnoma odtujila jednoličnemu in pustemu Pečnu. Jedino vetrič se je potrudil

tudi med tem časom sem gori, da se je po stari navadi poigral z zelenimi znankami.

Tudi gada, tega junaka, ni bilo na izpregled ves ta čas. Izredno vztrajno in z nekako stoično mirnostjo se je prve dni branil in ustavljal hudim izkušnjam, ki so ga vabile iz podzemeljskega stanovanja venkaj na svetlo, na gorko. Po cel dan je pretičal v luknji in si kar ni upal na prosto po dnevu. Strah vsled češarkovega padca mu je obtičal in tičal v mozgu in v kosteh. Toda strast in želja po toploti je rastla in rastla. Čim večja pa je bila strast, tem bolj je izginjala boječnost, in čim gorkeje je sijalo solnce, tem glasneje se je pojavljala želja po krepilnih žarkih. In res se je naposled, ko je sijalo solnce le prevablivo, primotal na dan in si privoščil za par trenutkov krepilne slasti v najbližji bližini svojega stanovanja. Na ploščo pod smreko pa se mu je zdelo za prvi čas še predaleč, prenevarno in predrzno.

Prav v bližini stanovanja ni bilo nič kaj pripravnega mesta za popoldanji odpočitek. A solnce je grelo in grelo dan na dan. Junak je izprevidel le prekmalu, da silnim izkušnjam, ki vrh tega rastejo in se večajo čimdalje bolj kljub vsej vztrajnosti, ne bo dolgo kos.

Mesena slabost je bila odločilna, in vsled te je rastla gadova drznost. Razdalja med njim in med grmičem pod smreko je bila manjša in manjša. Umevno: sedaj tje do onega gabra, tam se počiva ob strmeh robu še dosti zložno — drugikrat za par borovcev dalje — tretjikrat zopet, in ne dolgo — — —

Tiho! — Prav sedaj le se je pojavil rahel šum med listjem, in nekaj, kar je ta šum pouzročalo, se je popelo malo časa zatem na znano kamenito ploščo.

Kdo bi se pač čudil, da je naposled vendarle padel junak in da ga je vendarle zvalila želja in poželenje le-sém?

Posavčev Gašpar je drvaril v Pečnu. Sicer je bil priden delavec, a dve napaki je baje vendarle imel, če mu namreč smemo šteti v napako njegovo slabost, da brez ve-

like steklenice, napolnjene z brinovim žganjem, ni imel navade hoditi na delo, in pa, da je najrajši drvaril. Moj Bog — drvaril!? No, no; poslušajte! Govorilo se je, morebiti le lagalo, da je bilo drvarenje njegovo najbolj priljubljeno delo, ker se je mogel pri tem ob popoldanji vročini v kaki senci, ne da bi ga bil kdo opazoval ali motil pri tem, mirno in brezskrbno prepustiti sladkemu

spancu. No, kakor rečeno, to se je morebiti le lagalo o njem.

V mladosti je bil baje spreten gadolovec. Zato je imel neki še pri svojih petinpetdesetih do lazečine neko posebno veselje. Zagovarjati je znal ljudem, gade je lovil, jih sušil v dimniku, zdravil ljudi ž njimi in jih menda celo pekel in jedel. No pa tudi to poslednje se je le lagalo o njem.

Voznik iz rimske okolice. (K spisu: „V albanskih gorah.“)

Posavčev Gašpar je torej drvaril v Pečnu. Prav sam je bil. Ko je tisto popoldne použil borno kosilce in primočil s par požirki, menil je, da bi bil prav tedaj prikladen čas, ko naj se človek po potrebi odpočije in oddahne. V senci pod košato smreko ležé je zrl že v naslednjem trenutku z vzvišenega ležišča z zadovoljnim in malomarnim pogledom prosto tje po dolini pod seboj.

Tako je zagledal Posavčev Gašpar gada na skali.

„Bes te!“

Sklonil se je po koncu ter bulil doli pod smreko. Potem se je sklonil tiho in potuhnjeno malo više, nato pa še malo više.

„Gad, lep gad!“

In po nagonu je vpri takoj nato svoj pogled v tisto veliko, malo več nego do polovice prazno steklenico, ki je ležala v mahu pred njim. V to pa je bulil še bolj, kakor bi hotel s požrešnim pogledom na mah izsesati iz nje sladko vsebino.

„V steklenico ga spravim!“

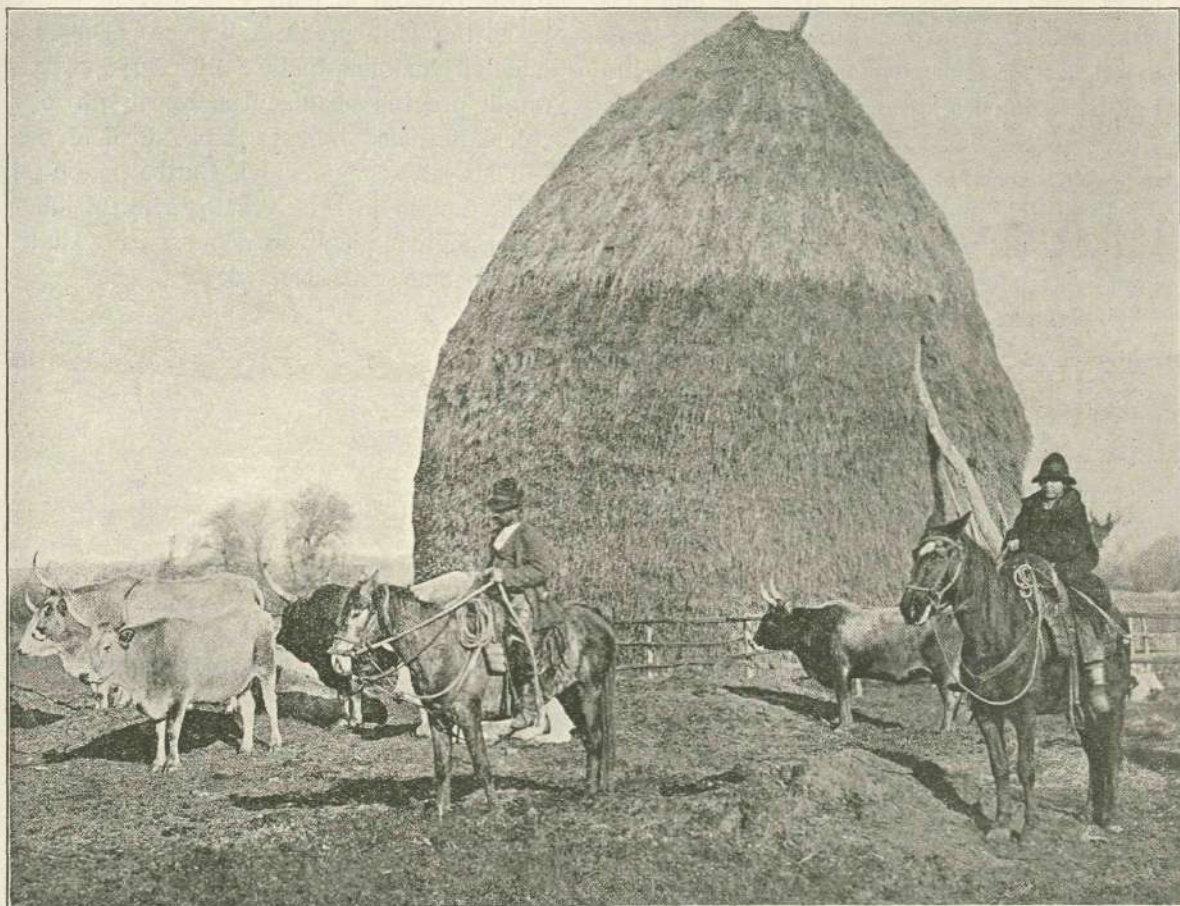
Ta pisanec je bil res pravi „unicum“ gadjega plemena. Izplačalo bi se dobiti ga živega v pest.

A dober brinovec je božji dar, ki ni da bi ga človek izlival po tleh. Zato je zgrabil Gašpar z veliko, smolnato roko steklenico za vrat, nastavil na usta in nagnil glavo

nazaj, da se mu je spredaj nenavadno podaljšal žilasti vrat.

Malo pozneje pa je že obdelaval, likal in rezal močno palico, da bi napravil iz nje precep — osodno orožje, namenjeno nesrečnemu, toli preganjanemu zastopniku gadjega rodu.

Gad pa je dremal na plošči.

Na pašnji v rimski okolici. (K spisu: „V albanskih gorah.“)

V tem trenutku je imela jedino narava srce za nesrečnega sina. Solnce se je grozeč skrilo za oblak. Lahni vetrček pa se je nakrat izprevrgel v močen veter, pripogibal smrekam vrhove in majal hrastičku vejice, da so se pripogibale globoko in teple gada malone po hrbtu. Veliko, črno mravljo je privedla pot tod mimo. Zdelo se je, kakor da je v hipu uganila kritični položaj. S svojo malenkostjo je menda izkušala, če mogoče, rešiti gadu dragoceno življenje. Napela je vse moči,

ščipala in bodla ga s kleščami ter tekala parkrat po hrbtu gori in doli. Toda zaman!

Ne vidi nič, ne sliši nič,
Kot bil bi mrtva stvar.

Gašpar je bil med tem dogotovil precep. Zijajoča odprtina se je požrešno bližala gadovemu vratu.

Še jeden poskus! — Kakor na višji ukaz se je pripodilo od Kucla sem krdelo kavk, kričaje in kvakaje.

Že se je pripravljaj Gašpar, da pritisne in izproži zagozdo. Nenadni „kav, kav“ tik nad glavo pa mu je za trenutek obrnil pozornost drugam — toda le za trenutek.

Pa tudi gada je prebudil nenadni vrišč. Prestrašen je dvignil glavo in še bolj prestrašen zapazil in spoznal položaj svoj. To se je zopet motal klopčič na skali — toda le za trenutek. Baš tedaj, ko se je bila razmotala dobra polovica klobase, ko je bilo videti, da jo unese starina tudi danes srečno kakor vselej, ko je menil nesrečnež, da je varen, rešen: baš tedaj ga je zgrabil precep in ga s kruto močjo pritisnil na skalo.

Tri dni je imel zaprtega Posavčev Gašpar med oknom v steklenici. Lep plen je bil to, in na skrivnem in očito se ga je veselil stari Gašpar. Parkrat se je baje med tem

časom razkoračil pred oknom, vpri se z rokami ob polico, vpri brado v pest in tako dolgo in z živim, lokavim pogledom opazoval jetnika. Z veseljem in ponosom ga je kazal radovednim gledavcem, ki so ga hodili občudovat.

Gada pa je minula v sužnosti še tista živahnost, katero je imel sicer v prostosti. Z mrklim očesom je bulil v te tope in zijave obraze in udano prenašal krivice, ki so mu jih delali hudobni ljudje, dolžeč ga vsakovrstnih pregreh ne gledé na to, ali jih je v svojem mirnem življenju kdaj storil ali ne.

Tudi jaz sem ga videl. Čutil sem ob tej priliki ž njim in bral v žalostnem in obupanem pogledu njegovem nemo svarilo: Čujte, da ne padete v izkušnjava!

Kdo bi mislil?

Semtertje po gozdu hodi mlada žena — mlada vdova, in pobira suhe veje in naklada jih na srobot z zadovoljnim šepetanjem: „Oj kako si dober, veter, ki drevesom tresé glave, da lasje jim — sive veje — padajo na tla pred mano. Oj, kako si dober, veter, boljši ko vsi moji znanci . . .“

Butaro je povezala, prislonila jo na deblo. Ali težko, težko breme kdo na glavo ji zadene?

Isti čas je stopil prednjo mož s široko, sivo brado; zibal puško je na rami, ko bi dramil njeno silo . . . A na prsih mu je svetil

znak pravice — nepoznane; kakor z gore hudournik z usten tekel mu je govor: „Čakaj, čakaj! — Jaz na glavo butaro ti denem drugo . . . Pasja vera! Pridno hodiš k pridigam mi vse nedelje: pa si vendar pozabila na zapoved sedmo božjo! In ta svét je — le pomisli! — tje do ceste ves županov.“ „Odpustite! Oh, saj veste: ne bi bilk si brala tica, da spleteno najde gnezdo. — Pri ognjišču sem slonela . . . krog ognjišča so otroci stikali po praznih loncih in prosili in ihteli: „Mamica, glej, pri sosedu dim vali se že nad streho; ti še iskre nimaš v peči. Mamica, kaj bo s kosilcem?“

Težko zrla sem to bedo. Tje k sosedi sem stopila, izprosila mrvo moke. A drva sem . . . Odpustite! Veter dal mi jih je z drevja.“

A zaman so tekle solze — Stopala sta proti vasi, ona v strahu, on z veseljem.

To župan je gledal, gledal, kaj mu hoče ta dvojica. Vse je slišal, vse natanko; logarja za vestno službo s čudnim hvalil je nasmehom: „Kdo bi mislil, kdo bi mislil? Logar, ti si dober lovec! Pa še bolj bi se postavil, veš, na jedni rami s puško in na drugi rami z zajcem! Ali ženka . . . tako ženka . . . sam doma jo kolneš včasih —“

Silvin Sardenko.